

Correctievoorschrift VMBO-GL en TL

2016

tijdvak 2

beeldende vakken CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het bij de toets behorende correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden met inachtneming van het correctievoorschrift toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 61 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Iedereen speelt!

1 maximumscore 3

voorbeelden van juiste manieren van bewegen:

- klimmen
- stuiteren
- springen
- rollen
- duiken/duikelen
- rennen/lopen
- slingeren/schommelen
- hangen

per juiste manier

1

2 maximumscore 2

voorbeelden van juiste aspecten van de vormgeving:

aspect	uitleg
kleur	voor kinderen aansprekende vrolijke, felle kleuren
textuur	het materiaal is gehaakt en voelt prettig aan
ordening	patroon/herhaling/ritme, kan spelen stimuleren
vorm	organisch, aansprekende ronde, cirkel- of bolvormen
materiaal	prettig aanvoelend, verend/flexibel (lekker zacht)

per juist aspect in combinatie met juiste uitleg

1

3 C

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

voorbeelden van juiste voordelen:

- Ze is volledig eigenaar van haar werk.
- Ze kan haar werk veranderen/aanpassen.
- Ze kan de kleuren bepalen.
- Ze kan de ordening/het patroon bepalen.
- Ze kan het aanpassen aan de locatie.

per juist voordeel

1

5 maximumscore 2

voorbeelden van juiste aspecten van de vormgeving:

aspect	speelplaats	ombouw
kleur	fel / helder / toegevoegd	natuurlijk / materiaalkleur
materiaal	1 zacht / ruwe textuur / kunstmatig 2 nylon garen	1 hard / glad / natuurlijk 2 hout
ordening	gehaakt / hangend	gestapeld / staand
vorm	organische onderdelen	geometrische onderdelen

per juist aspect in combinatie met juiste uitleg

1

6 maximumscore 1

voorbeelden van juiste antwoorden:

- De ombouw is als een schild om de speelplaats.
- De ombouw is beschermend.
- Er is slechts één in/uitgang.
- Kinderen kunnen zich er geborgen voelen.

7 maximumscore 2

voorbeelden voor juiste argumenten:

- De mogelijkheden tot bewegen zijn risicovoller (aanlijnen en helm dragen verplicht).
- Materialen zijn harder, waardoor grotere kans op blessures.
- Het jezelf verplaatsen is moeilijker/vergt enige oefening.
- Het is niet overdekt waardoor weersomstandigheden bewegen moeilijk kunnen maken.
- Het is hoog.
- Het heeft een open structuur.

per juist argument

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

De ordening is regelmatig/geometrisch / onderdelen van de speelplaats (zoals de zeshoeken) zijn regelmatig/geometrisch (en dit creëert rust).

9 C

10 maximumscore 2

voorbeelden van juiste antwoorden:

- *Wonder Space II:*
 - staat in een natuurgebied. De houten ombouw sluit hierbij aan.
 - De glooiende/ronde vormen van de speelplaats sluiten aan bij de bergen.
 - De ombouw geeft geborgenheid in een weidse omgeving (zonder zichtbare beschutting).
- *Mount Mitte:*
 - De twee auto's benadrukken de stedelijke omgeving.
 - De twee auto's passen bij de historie van (de plek in) deze stad.
 - ligt op braakliggend terrein, vaker voorkomend in een stad
 - Het lijkt op een bouwplaats / is gebouwd van steiger materiaal, vaak te zien in een stad.
 - is als een eigen plek/hangplek voor jongeren in een stad
 - kent geometrische/hoekige vormen, veel voorkomend in een stad

per speelplaats in combinatie met juiste uitleg

1

In Volle Vaart Vooruit

11 maximumscore 2

voorbeelden van juiste aspecten van de voorstelling:

- been naar voren / loophouding
- opgerichte houding / borst vooruit
- uitgeslagen / opwaartse vleugels / gespreide vleugels
- stof 'plakt' tegen haar lichaam
- stof wappert naar achteren

per juist aspect

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 1

voorbeelden van juiste aspecten van de vormgeving:

aspect	uitleg
ordening	door de diagonale ordening (dit geeft suggestie van beweging)
ruimte	diepe plooien versterken het licht-donker contrast (wat suggestie van beweging versterkt)
textuur	door stofuitdrukking (de stof kleeft als het ware tegen haar lichaam, alsof er tegenwind is)
licht	grotere plasticiteit (en daarmee suggestie van beweging)

Opmerking

Het scorepunt mag alleen worden toegekend indien het juiste aspect in combinatie met de juiste toelichting is gegeven.

13 maximumscore 1

Het antwoord moet tenminste de volgende elementen bevatten:

Het beeldje van Sykes betreft ook een (in draperieën gehulde) vrouw met vleugels (naar achteren uitgeslagen).

14 maximumscore 1

voorbeelden van juiste kenmerken:

- voorovergebogen houding
- gespreide, naar achter 'geblazen' vleugels
- een naar voren geplaatste voet
- naar achteren wapperende haren
- haar wapperende jurk achter haar benen

15 maximumscore 1

voorbeelden van juiste argumenten:

- De figuur zet de stap met aangespannen spieren / gespierde benen.
- De benen staan ver uit elkaar geplaatst.
- Door de blokken lijkt de figuur in de aarde te staan/verbonden met de aarde.
- door het machinale/'robotachtige' karakter van de figuur

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

voorbeelden van juiste aspecten van de vormgeving:

aspect	uitleg
lijn	<ul style="list-style-type: none"> – kort en in elkaar hakend – golvend – verlopen van dun naar dik
vorm	<ul style="list-style-type: none"> – onregelmatige vormen/vlakken – combinatie van ronde en hoekige vormen
ordening	<ul style="list-style-type: none"> – diagonale ordening van linksboven naar rechtsonder – de vlakken 'buitelen over elkaar heen'
ruimte	plasticiteit ontstaat door lichtval op het beeld en door schaduwen in de schets
licht	gelijkmatig oplopende licht-donker overgangen

per juist aspect in combinatie met juiste toelichting 1

17 maximumscore 2

voorbeelden van juiste voordelen:

- Boccioni kon het model bekijken van alle kanten.
- Boccioni kon zien hoe de ruimtewerking zou zijn van de holle en bolle vlakken.
- Door eerst een gips model te maken (en dus niet meteen in brons) kon Boccioni nog wijzigingen aanbrengen.

per juist voordeel 1

18 maximumscore 2

voorbeelden van juiste aanpassingen:

- Hij plaatste het beeld op twee losse/kleinere/hogere sokkels. / Hij maakte blokken onder de voeten.
- Hij verlengde de 'flappen' achter de kuiten van de figuur.
- De stap is groter / nadrukkelijker geworden.
- De beweging is sterker aanwezig.

per juiste aanpassing 1

19 A

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 1

voorbeelden van juiste antwoorden:

Sykes	Boccioni
figuratief verbeeld	geabstraheerd verbeeld (als idee)
beweging komt van buiten (De snelheid van de auto / het schrap zetten voor de windvlaag verbeeld)	beweging komt vanuit de figuur
meer klassiek vormgegeven	futuristisch / sciencefictionachtig (toekomst/fantasie) vormgegeven
staat stil en lijkt te willen vliegen	lijkt te lopen

Opmerking

Het scorepunt mag alleen worden toegekend indien de juiste vergelijking is gemaakt.

Heel Holland Danst

21 maximumscore 3

voorbeelden van juiste aspecten van de voorstelling:

- De vrouw links maakt een (dans) sprong.
- De vrouw links houdt hoofd en strekt arm naar achteren.
- De danser in het midden strekt/buigt zijn been (maakt een dans pose).
- De vrouw rechts staat op haar spitze/in een dans pose met één been hoog in de lucht.
- de wapperende kleding

per juist aspect

1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

22 maximumscore 1

voorbeelden van juiste aspecten van de vormgeving:

aspect	uitleg
vorm	de organische vormen van de wapperende rokken
ordening	de diagonale plaatsing van de dansers ten opzichte van elkaar
licht	de licht-donkercontrasten
ruimte	door de schaduwval op de rokken, tegengesteld aan de slagschaduw van de dansers
lijn	het lijnenspel

Opmerking

Het scorepunt mag alleen worden toegekend indien het juiste aspect in combinatie met de juiste toelichting is gegeven.

23 maximumscore 2

voorbeelden van juiste aspecten van de voorstelling:

- De vrouw rechts probeert de man te laten omkijken / trekt de aandacht door zijn schouder vast te pakken.
- De man lijkt te kiezen voor / richt zijn blik op de linker vrouw, wat strijd aanwakkert.
- De vrouwen 'showen' hun beste dansbewegingen/sloven zich voor hem uit.

per juist aspect

1

24 maximumscore 2

voorbeelden van juiste kenmerken:

- De man lijkt te dansen.
- De arm van de man beweegt mee met de tekst.
- De woorden zijn in meerdere richtingen op het affiche geplaatst.
- De krul van de muzieksleutel draait over het affiche.

per juist kenmerk

1

25 maximumscore 1

voorbeelden van juiste aspecten van de voorstelling:

- de danser in combinatie met een muzieksleutel / danser danst met muzieksleutel
- De arm van de danser volgt de beweging van de muzieksleutel. / De muzieksleutel vormt een soort schaduw van de beweging die de danser heeft gemaakt.
- de woorden: muziek voor dans

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

26 maximumscore 1

voorbeelden van juiste antwoorden:

- De ordening is speels en dynamisch waardoor ze verwijst naar de klanken van muziek en beweging van dans.
- De ordening kent een ritmische plaatsing van de elementen.
- De ordening kent een ritmische / contrasterende herhaling van zwart en wit.

27 maximumscore 3

voorbeelden van juiste verschillen:

afbeelding 12	afbeelding 13
witte achtergrond	zwarte achtergrond
letters niet handgeschreven	letters deels handgeschreven
muziektekens	geen muziektekens
compleet mensfiguur	delen van foto's van mensfiguur
gekleed	ongekleed

per juist verschil

1

28 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

De verschillende delen van foto's worden op een ongebruikelijke manier aan elkaar gemonteerd. Hierdoor is de danser minder herkenbaar.

29 maximumscore 1

Het antwoord moet de volgende strekking hebben:

affiche 11: Hier is één moment in een 'echte' dansscène vastgelegd/bevroren.

of

affiche 13: Hier lijkt het hele beeld te bewegen door een dynamische versmelting van beeldelementen en tekst.

Verjaagd door de wind

30 maximumscore 2

voorbeelden van goede kenmerken:

- de ronde / cilindrische vormen
- de toepassing (of combinatie) van relatief lichte materialen
- de 'voeten' (van het voorwerp linksboven)

per juist kenmerk

1

31 maximumscore 2

voorbeelden van goede kenmerken:

- het open/opengewerkte karakter (van alle voorwerpen)
- de aangebrachte schermen/windvangers (van de voorwerpen rechts)
- het opengewerkte en omgezette metaal/de schubben (bij de liggende cilinders)
- de veertjes in de voorwerpen rechts

per juist kenmerk

1

32 maximumscore 2

voorbeelden van juiste overeenkomsten:

- rond/bol
- symmetrisch
- de kern in het midden
- de stempels of 'voetjes'
- open karakter
- stempels zitten vast aan de kern

per juiste overeenkomst

1

33 maximumscore 1

voorbeelden van juiste functies:

Door het gewicht van de metalen kern:

- levert de *Mine Kafon* voldoende druk om een mijn te laten ontploffen.
- genereert de *Mine Kafon* voldoende trillingen om een mijn te laten ontploffen.
- rolt de *Mine Kafon* altijd over de grond / wordt de *Mine Kafon* niet omhoog geblazen.

Vraag	Antwoord	Scores
<p>34 maximumscore 2</p> <p>voorbeelden van juiste functies:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De 'voeten' zorgen voor stabiliteit. – De 'voeten' laten de grond trillen/raken de grond aan, opdat de mijn ontploft. – De 'voeten' vangen wind. – De 'voeten' laten de <i>Mine Kafon</i> doorrollen. <p>per juiste functie</p>		1
<p>35 maximumscore 2</p> <p>voorbeelden voor juiste argumenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Beide materialen zijn licht van gewicht waardoor ook bij weinig wind de <i>Mine Kafon</i> snel in beweging komt. – Beide materialen zijn makkelijk verkrijgbaar (bij eventuele vervanging). – Beide materialen zijn goedkoop. – Beide materialen zijn gemakkelijk te produceren. – Beide materialen zorgen voor minder groot letsel (plastic zal minder ingrijpend letsel veroorzaken dan metaal). <p>per juist argument</p>		1
<p>36 maximumscore 2</p> <p>voorbeelden voor juiste redenen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Reparatie kan ter plekke worden uitgevoerd. – Reparatie kan door leken/de lokale bevolking worden uitgevoerd. – De <i>Mine Kafon</i> kan hierdoor meerdere keren worden ingezet. <p>per juiste reden</p>		1
<p>37 maximumscore 2</p> <p>voorbeelden voor juiste doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hij ontwerpt iets zinnigs/nuttigs voor de maatschappij en niet slechts iets esthetisch verantwoord. – Hij wil het aantal oorlogsslachtoffers verminderen. – Hij zoekt naar kostenbesparing bij het opruimen van mijnen. – Hij wil dat de kinderen overal ter wereld buiten kunnen spelen zoals ook hij deed in zijn jeugd. <p>per juist voorbeeld</p>		1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 28 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

afbeelding 1	http://images.adsttc.com/media/images/50af/d440/b3fc/4b0c/ad00/00d4/large_jpg/MK090730_1231.jpg?1353700421
afbeelding 2	http://images.adsttc.com/media/images/50af/d42b/b3fc/4b0c/ad00/00d1/large_jpg/MK090729_0014.jpg?1361393067
afbeelding 3	http://netplayworks.com/NetPlayWorks/Projects/Pages/Hakone_Open_Air_Museum.html#0
afbeelding 4	http://berlinsidewalk.com/mount-mitte/
afbeelding 5	http://touchcloudglobal.com/content/krystallturm-crystal-tower-berlin
afbeelding 6	https://www.flickr.com/photos/kleinerroterkaktus/9648199844/in/photolist-arnKSR-fGzxFb-xDHbsh-pzghGh-q2Wafp-1BP7V-pEZdAc-91VTY2-95U5oZ-sfdoCS-nK4pW3-y5DBwa-uxUvw9-tTtw3-uQ2bMQ
afbeelding 7	https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5f/Nike_of_Samothrake_Louvre_Ma2369_n4.jpg
afbeelding 8	http://cdn.bmwblog.com/wp-content/uploads/Rolls-Royce-Spirit-of-Ecstasy-2.jpg
afbeelding 9	http://images.metmuseum.org/CRDImages/ma/original/DT6411.jpg
afbeelding 10	<i>Futurist art and theory 1909-1915</i> , Marianne W. Martin, New York : Hacker, 1978 (Artez bieb Arnhem)
afbeelding 11	http://www.mestudio.info/2010/09/03/dutch-national-ballet-recent-posters-late-summer-2010/
afbeelding 12	http://www.homemadecookies.nl/?page_id=351#jp-carousel-2156
afbeelding 13	http://www.homemadecookies.nl/?page_id=351#jp-carousel-298
afbeelding 14	http://www.minekafon.nl/images/bg.jpg
afbeelding 15	http://4.bp.blogspot.com/-LInFgQi0Bz4/TcNIuokcGcl/AAAAAAAAA3c/EJB3ktub6Jg/s760/scale%2Bmodels.jpg
afbeelding 16	https://users.cs.duke.edu/~msirivia/dandelion/dandelion.jpeg
afbeelding 17	http://41.media.tumblr.com/tumblr_lufmyjjmOZ1qavoz6o1_1280.jpg
afbeelding 18	http://feely.jp/wp-content/uploads/2015/01/MineKafon02.jpg
afbeelding 19	https://www.designacademy.nl/News/tabid/2055/articleType/ArticleView/articleId/1855/From-Toy-To-Relevant-Design-Solution.aspx
figuur 1	http://www.play-scapes.com/wp-content/uploads/2012/06/toshiko-horiuchi-macadam-crochet-knit-net-playground-playscape5.png
figuur 2	http://www.architectmagazine.com/architecture/architecture-that-inspires-exercise.aspx
figuur 3	http://www.placetobe.info/berlinwall/nordbahnhof/
figuur 4	http://picsant.com/141175681-umberto-boccioni-sculptures.html (alle internetbronnen voor het laatst geraadpleegd 13-10-2015 of 14-10-2015)

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.